Rudolf Steiner
SEMNE ŞI SIMBOLURI ALE CRĂCIUNULUI
CRĂCIUNUL CA SIMBOL AL VICTORIEI SOARELUI
Berlin, 14 decembrie 1905

Să încercăm să gândim asupra temei: câţi oameni mai ştiu să-şi actualizeze în suflet, în prezent, o reprezentare clară, profundă atunci când, mergând pe străzi, văd pretutindeni pregătirile pentru sărbătoarea Crăciunului. Cât de puţin clare reprezentări există azi despre această sărbătoare şi cât de puţin corespund acestea intenţiilor celor care – ca teosofi ne este îngăduit să vorbim astfel – au ctitorit cândva în lume aceste mari sărbători ca simboluri ale infinitului şi veşnicului din lume, despre acest lucru ne putem convinge dacă aruncăm o privire în aşa-numitele gânduri despre Crăciun aflate în ziarele noastre. Nu putem găsi ceva mai dezolant şi totodată mai străin despre ce discutăm decât ceea ce se răspândeşte prin hârtia tipărită la această vreme.

Să facem un rezumat a ceea ce ne-au adus aceste diferite expuneri de toamnă asupra orizontului ştiinţei spiritului [1]. Nu un rezumat pedant, şcolăresc, ci o sinteză a modului cum poate urca în inimile noastre, când privim sărbătoarea Crăciunului din punctul de vedere al ştiinţei spiritului, cum ni se poate prezenta când luăm în considerare concepţia despre viaţă a ştiinţei spiritului, nu ca o teorie anostă, nu ca o declaraţie exterioară, nu ca filosofie, ci ca viaţă care pulsează nemijlocit în însăşi viaţa noastră. Omul actual se opune naturii înconjurătoare ca un străin, mult mai străin decât crede, mult mai străin decât era încă pe timpul lui Goethe. Sau cine mai simte întreaga profunzime a cuvântului lui Goethe pe care l-a rostit marele poet când a intrat în criza de la Weimar şi când totodată a început o epocă deosebit de importantă pentru el? El a adresat atunci naturii şi forţelor ei tainice un imn, un fel de rugăciune a lui Goethe [2]:

„Natura! Noi suntem înconjuraţi şi îmbrăţişaţi de ea – în imposibilitate de a ieşi din ea şi neputincioşi de a pătrunde mai adânc în ea. Fără a ne ruga şi fără a ne preveni ea ne preia în circuitul dansului ei şi ne târăşte cu ea până când obosim şi îi cădem din braţe.

Ea creează mereu forme noi; ceea ce este prezent nu a mai existat niciodată, ceea ce a fost nu se mai întoarce – totul este nou şi totuşi mereu vechi.

Trăim în mijlocul ei şi îi suntem străini. Ea ne vorbeşte fără încetare şi nu ne trădează taina ei. Noi acţionăm continuu şi totuşi nu avem putere asupra ei. Ea pare să fi organizat totul bazându-se pe individualitate şi nu-şi face nici o grijă pentru indivizi. Ea construieşte întotdeauna şi distruge întotdeauna, şi atelierul ei este inaccesibil.

Ea trăieşte numai în copii, dar mama, unde este ea? – Ea este singura artistă: din materialul cel mai simplu la cele mai mari contraste; fără aparenţa efortului la cea mai mare desăvârşire – la cea mai mare precizie, întotdeauna îmbrăcat în ceva moale. Fiecare din operele sale are o fiinţă proprie, fiecare din fenomenele sale are noţiunea cea mai izolată şi totuşi totul însumează Unul.

Ea joacă o piesă de teatru: nu ştim dacă ea însăşi o vede şi totuşi o joacă pentru noi, care stăm în colţ.

Este o viaţă, o devenire şi o mişcare veşnică şi totuşi nu înaintează. Ea se transformă continuu şi în ea nu există nici un moment de oprire. Pentru stagnare nu are o noţiune, iar blestemul ei l-a atârnat de oprire. Ea este strictă. Pasul ei este măsurat, excepţiile ei sunt rare, legile ei imuabile...“ Cu toţii suntem copiii ei. Şi când credem că acţionăm cel mai puţin după legile ei, ne conducem poate cel mai mult după această mare lege care curge cu putere prin natură şi pătrunde cu forţă în noi. Şi cine mai simte azi, în toată profunzimea lui, acel pasaj important din Goethe cu care acesta încerca să dea expresie transpunerii afective în forţele ascunse, comune naturii şi omului, pasaj în care poetul se adresează naturii nu ca unei entităţi fără viaţă, asemănător întrucâtva gândirii materialiste actuale, ci i se adresează ca unui spirit viu [3]:

Înalte Spirit, mi-ai dăruit tot ceea ce am cerut.
Nu în zadar ţi-ai întors chipul în foc către mine.
Mi-ai dat ca regat admirabila natură,
Şi forţa de a o simţi, de a mă bucura de ea.
Nu numai o vizită de uimire rece mi-ai îngăduit,
Ci mi-ai permis să văd adânc în sânul ei,
Cum aş privi în pieptul unui prieten.
Tu aduci şirul fiinţelor vii prin faţa mea
Şi mă înveti să-mi cunosc fraţii
În tufărişul tăcut, în aer şi în apă.
Iar când furtuna, în pădure, vuieşte şi pârâie,
Culcând molidul uriaş, frecând şi izbind
Ramuri vecine, trunchiuri învecinate,
Iar prin căderea lor, de sunete înăbuşite, ca de tunet,
Răsună dealul,
Atunci mă duci la peştera sigură,
Mă arăţi atunci mie-însumi,
Iar propriului meu piept minuni adânci
Şi tainice i se deschid.

Aceasta este dispoziţia prin care Goethe a încercat să împrospăteze ceva din ceea ce izvora totodată din sentiment şi cunoaştere. Este dispoziţia din vremurile când însăşi înţelepciunea mai trăia în legătură cu natura, în care au fost create acele simboluri ale transpunerii de sine în natură şi Univers, simboluri care sunt, dacă plecăm de la punctele de vedere ale ştiinţei spiritului, marile sărbători. O astfel de sărbătoare a devenit pentru suflet şi pentru inimă ceva abstract, aproape indiferent. Pentru noi are mai mare importanţă, în prezent, cuvântul pentru care ne putem certa, pentru care putem jura decât ceea ce trebuia să valoreze iniţial acest cuvânt. Acest lucru exterior, acest cuvânt ad litteram, trebuia să fie simbolul marelui Cuvânt creator care trăieşte în natură şi în întregul Univers şi care se reaprinde în noi când ne cunoaştem în mod corect, care în acele împrejurări ce, după mersul naturii, se potrivesc îndeosebi pentru aceasta, trebuie să fie aduse în conştienţa întregii omeniri. Aceasta a fost intenţia când s-au instituit marile sărbători. Să încercăm să folosim cunoaşterea noastră, adică ceea ce ne străduiam să ne însuşim în cursul prelegerilor de ştiinţa

spiritului, pentru a înţelege ceea ce vechii înţelepţi exprimau în sărbătoarea Crăciunului.
Această sărbătoare a Crăciunului nu este numai o sărbătoare creştină. Ea a existat pretutindeni unde se exprima o simţire religioasă. Dacă vă întoarceţi la vechiul Egipt, cu multe mii de ani înainte de Christos, dacă treceţi în Asia şi chiar dacă urcaţi în ţinuturile noastre, de asemenea cu mulţi ani înainte de Christos, găsiţi pretutindeni aceeaşi sărbătoare în zilele în care creştinismul prăznuieşte naşterea lui Christos.
Ce fel de sărbătoare era aceasta care avea loc în aceste zile peste tot pe Pământ din timpuri străvechi? Nu ne vom referi la nimic altceva decât la acele minunate sărbători de foc care erau celebrate în ţinuturile Europei de Nord şi Centrale în timpurile vechi. Era perioada când acea sărbătoare era ţinută în regiunile noastre, în Scandinavia, Scoţia, Anglia, în cercurile vechilor celţi, cu predilecţie de către preoţii lor, aşa-numiţii druizi. Ce se sărbătorea atunci? Se sărbătorea iarna care se termina şi primăvara care se anunţa din nou. Bineînţeles, prin faptul că ne îndreptăm spre Crăciun încă mergem spre iarnă. Dar în natură se anunţă deja o victorie, care pentru om poate fi simbolul unui timp al speranţei, sau, mai bine spus – dacă folosim cuvântul care este prezent aproape în toate limbile pentru această sărbătoare –, simbolul unei sărbători a siguranţei, a încrederii şi a credinţei. Simbolul este victoria Soarelui asupra forţelor din natură care acţionează împotriva lui. Noi simţim cum zilele se scurtează tot mai mult. Scurtarea zilelor este pentru noi o expresie a morţii sau, mai bine spus, pentru adormirea forţelor naturii până la ziua în care prăznuim Crăciunul şi în care strămoşii noştri îşi aveau sărbătoarea lor... O dată cu aceasta zilele încep să crească. Lumina Soarelui îşi sărbătoreşte victoria asupra întunericului.
Astăzi, când cugetăm în mod materialist, ne apare mult mai mult ca un eveniment la care nu ne mai gândim în mod special. Celor care aveau un sentiment viu şi o înţelepciune legată de sentiment, acesta le apărea ca expresia vie a unei trăiri spirituale, a trăirii divinităţii însăşi, care ne conduce viaţa. Ca şi cum în fiecare viaţă de om are loc un eveniment important care hotărăşte ceva, aşa era resimţită în acel timp o astfel de schimbare a Soarelui, ca ceva important în viaţa unei fiinţe superioare. Ba, chiar mai mult: această scurtare sau lungire a zilelor nu era resimţită nemijlocit ca o expresie a unui eveniment al vieţii unei fiinţe superioare, ci mai mult ca un semn amintitor a ceva unic. Şi prin aceasta ajungem la marele gând fundamental al Crăciunului ca sărbătoare cosmică, a unei sărbători a omenirii de primul ordin.
În timpurile în care existase o ştiinţă ocultă adevărată – nu ca în zilele noastre, când este contestată de concepţia materialistă exterioară despre lume, ci în sensul că ea acţiona ca un fior de viaţă al existenţei poporului –, în acele vremuri, de Crăciun, se vedea împlinindu-se în natură ceva care era perceput ca o piatră indicatoare, ca un semn de rememorare al unui mare eveniment care a avut loc cândva pe globul nostru pământesc. Iar preoţii, care erau învăţătorii poporului, care-i adunau pe cei mai apropiaţi în jurul lor pentru a le dezvălui o mare taină în aceste zile, la miez de noapte, le spuneau aproximativ următoarele: Azi vedem anunţându-se victoria Soarelui asupra întunericului. Tot aşa s-a întâmplat odată şi pe Pământul acesta.

Atunci Soarele şi-a sărbătorit marea victorie asupra întunericului. S-a întâmplat astfel: până atunci, pe Pământul nostru, totul era fizic, viaţă corporală, dezvoltat aproape până la animalitate. Ceea ce trăia pe Pământul nostru ca regn mai înalt abia se afla la treapta la care se pregătea pentru a primi sufletul omenesc nemuritor. Apoi a venit un moment, un mare moment al evoluţiei umanităţii, când a coborât din înălţimi dumnezeieşti sufletul uman nemuritor, netrecător. Viaţa s-a desfăşurat până atunci astfel, încât trupul omului devenise apt să preia în sine sufletul netrecător. Acest precursor al omului se afla, de fapt, pe o treaptă mai înaltă decât cred cercetătorii materialişti. Dar partea spirituală, partea nemuritoare nu era încă în acesta. Ea a coborât pe Pământ de pe o altă planetă, superioară; Pământul trebuia să devină acum scena acţionării sale, locul de reşedinţă a ceea ce acum este de nepierdut, a sufletului nostru.
Pe aceşti precursori îi numim rasa lemuriană [4]. Ei i-a urmat rasa atlanteană şi apoi a noastră, pe care o numim ariană. În cadrul acestei rase lemuriene trupurile umane au fost fecundate de sufletul uman superior. „Coborârea fiilor divini ai spiritului“ este numită de ştiinţa ocultă acel moment important al evoluţiei umanităţii. Din acel timp acest suflet omenesc lucrează în corpul uman pentru evoluţia sa superioară. Altfel decât gândeşte ştiinţa materialistă a naturii – astăzi pot doar să fac o aluzie, în alte conferinţe am vorbit pe larg despre aceasta şi acest lucru trebuie să-l ia în considerare aceia care sunt pentru prima oară aici şi ar putea considera ceea ce spun eu ca ceva fantezist –, altfel stăteau lucrurile în momentul în care corpul uman a fost fecundat de sufletul nepieritor. Contrar concepţiei cercetătorilor materialişti ai naturii, atunci s-a întâmplat ceva în marele Univers care aparţine evenimentelor celor mai importante din evoluţia umanităţii.
Atunci s-a format pentru prima oară acea constelaţie, acea poziţionare reciprocă a Pământului, Lunii şi Soarelui care a făcut posibilă coborârea sufletelor. Soarele a căpătat atunci pentru om acea importanţă pe care o are pentru creşterea sa, pentru progresul său pe Pământ şi totodată pentru celelalte creaturi care-i aparţin, pentru plante şi animale. Numai cel care-şi limpezeşte în mod spiritual întreaga devenire a umanităţii şi a Pământului va recunoaşte corect această relaţie dintre Soare, Lună, Pământ şi omul care trăieşte pe Pământ. A existat un timp – aşa se propovăduia în acele timpuri vechi – în care Pământul era unit cu Soarele şi cu Luna. Ele mai alcătuiau un singur corp. Pe atunci, entităţile aveau încă altă formă şi alt aspect decât cele care trăiesc în prezent pe Pământ, căci erau corespunzătoare (adaptate) acelui corp cosmic alcătuit din Soare, Lună şi Pământ. Tot ce trăieşte pe acest Pământ şi-a dobândit entitatea prin aceea că mai întâi Soarele, apoi Luna s-au separat şi că aceste corpuri cereşti au intrat într-o relatie exterioară cu Pământul nostru. În această relaţie se află taina apartenenţei spiritului uman la întregul spirit universal numit Logos în ştiinţa ocultă şi care cuprinde totodată Soarele, Luna şi Pământul. În această ţesătură trăim, acţionăm şi existăm noi.
Aşa cum Pământul s-a născut din corpul care cuprindea Soarele şi Luna, tot aşa s-a născut şi omul dintr-un spirit, dintr-un suflet care aparţine concomitent şi Soarelui şi Pământului şi Lunii. Când omul priveşte în sus

spre Soare, spre Lună, el nu trebuie să perceapă numai aceste corpuri fizice exterioare, ci trebuie să vadă în ele corpuri exterioare pentru entităţi spirituale. Acest lucru, desigur, materialismul actual l-a uitat. Dar cine nu mai poate vedea în Soare şi Lună corpurile unor spirite nu poate vedea nici în trupul omului corpul unui spirit. Pe cât este de adevărat că trupul omului este purtătorul unui spirit, tot pe atât este de adevărat că toate corpurile cereşti sunt purtătoare ale unor entităţi spirituale. Acestor entităţi le aparţine şi omul. Aşa cum corpul său este separat de forţele care acţionează pe Soare şi pe Lună, tot aşa şi în sufletul său este activă aceeaşi spiritualitate care stăpâneşte pe Soare şi pe Lună. Iar în timp ce omul a ajuns pe Pământ fiinţa care este, el a devenit dependent de acel mod de acţiune a Soarelui în care acesta a intrat ca un corp deosebit care luminează Pământul.
Astfel, vechii noştri precursori se simţeau copii ai întregului Univers şi îşi spuneau: Prin ceea ce, datorită spiritului solar, a fost realizat în forma spiritului nostru, noi am devenit oameni. Victoria Soarelui asupra întunericului înseamnă pentru noi totodată şi amintirea victoriei pe care, în acele timpuri în care Soarele a luminat pentru prima oară aşa cum luminează el astăzi Pământul, a repurtat-o sufletul nostru. O victorie a Soarelui a fost când sufletul nemuritor a pătruns atunci, în semnul Soarelui, în trupul fizic, s-a afundat în întunericul dorinţelor, faptelor şi patimilor.
Să ne imaginăm acum viaţa spiritului. Întunericul premerge victoriei Soarelui. Şi acest întuneric a urmat unui timp solar anterior. La fel s-a întâmplat şi cu sufletul uman. El a apărut din divinitatea primordială, dar a trebuit să stea un timp cufundat în inconştienţă, pentru a construi în cadrul acestei inconştienţe natura umană inferioară; acest suflet uman a construit natura umană inferioară, pentru a locui în sălaşul lucrat de el însuşi. Dacă un maistru constructor construieşte o casă prin forţele sale cele mai bune şi mai târziu se mută el însuşi în aceasta, este o parabolă corectă pentru mutarea sufletului uman în corpul uman. Dar sufletul omenesc nu putea lucra în acel timp la sălaşul său. Această lucrare inconştientă este exprimată în parabolă prin întuneric. Iar trecerea la starea de conştienţă, iluminarea sufletului uman conştient, este exprimată în parabolă prin victoria Soarelui. Această victorie solară însemna, pentru cei care aveau un sentiment viu al legăturii omului cu Universul, clipa în care primiseră lucrul cel mai important pentru existenţa lor pământească. Acest moment măret era fixat în acea sărbătoare.
În toate timpurile, drumul prin agitaţia lumii pământeşti este imaginat în aşa fel încât omul devine din ce în ce mai asemănător cu mersul ritmic, regulat al naturii. Dacă privim prin intermediul sufletului omului la întregul care-i cuprinde viaţa, dacă privim la mersul Soarelui în Univers şi la tot ce este legat de acest mers, devine clar ceva a cărui percepţie, simţire este de o infinită importanţă: ritmicitatea imensă, armonia imensă în contrast cu haoticul, nearmoniosul propriei naturi umane. Priviţi în sus, spre Soare, urmăriţi-l în drumul său şi veţi vedea cât de ritmic, cât de regulat se derulează apariţiile sale în evoluţia sezonieră şi în cursul zilei. Şi veţi vedea cât de regulat şi ritmic se leagă totul sub rotaţia Soarelui în ceea ce numim natură.

Am subliniat şi în alte rânduri că la entitătile care se află sub nivelul omului totul este ritmic. Imaginaţi-vă că Soarele ar fi deviat pentru o fracţiune de secundă din drumul său şi gânditi-vă la dezordinea de nedescris care s-ar instala în Universul nostru. Universul există datorită acestei mari, puternice armonii din mersul Soarelui. De această armonie se leagă procesele vitale ritmice ale tuturor fiinţelor care depind de Soare. Soarele, în evoluţia sa sezonieră, trezeşte la viaţă fiinţele naturii primăvara. Gândiţi-vă că toporaşii ar înflori la alt timp decât cel cu care sunteţi obişnuit. Imaginaţi-vă că semănatul s-ar realiza la un alt moment, iar recoltarea la alt timp decât se face. În natură, totul este dependent de mersul ritmic al Soarelui. Chiar şi la om totul este ritmic, regulat şi armonios, în măsura în care nu depinde de patimile omeneşti, de instincte sau chiar şi de raţiunea sa. Observaţi pulsul, mersul digestiei şi admiraţi marele ritm şi simţiţi marea, infinita întelepciune care se manifestă în întreaga natură şi comparaţi apoi aceasta cu neregularitatea, haoticul care acţionează în patimile, poftele şi dorinţele omeneşti şi mai ales în raţiunea şi gândirea umane. Faceţi să se perinde prin faţa spiritului dumneavoastră regularitatea pulsului, a respiraţiei dumneavoastră şi comparaţi-o cu neregularitatea gândirii, simţirii şi voinţei. Este o pâlpâire de lumini rătăcitoare.
Dimpotrivă, imaginaţi-vă cât de înţelept sunt ordonate forţele de viaţă, cum ritmicul trebuie să biruie haoticul. Ce nu încalcă orice patimă omenească şi dorinţa de savurare în legătură cu ritmul corpului uman! Am mai vorbit aici despre cât de uimitor este pentru cel care face cunoştinţă prin ştiinţa anatomiei cu inima, acest organ uman orânduit atât de minunat, şi ce are de îndurat aceasta prin aceea că omul acţionează asupra bătăii ritmice, armonioase a inimii prin consumul de ceai, cafea ete. Aşa stau lucrurile cu întreaga natură ritmică, divină, plină de înţelepciune care era admirată de precursorii noştri, al căror suflet este Soarele cu mersul lui regulat.
În timp ce înţelepţii şi discipolii lor priveau în sus, spre Soare, ei îşi spuneau: Tu eşti imaginea a ceea ce acest suflet, care s-a născut cu tine, încă nu este, dar ceea ce el trebuie să devină. Ordinea divină a lumii se înfăţişa pentru aceşti înţelepţi, în toată gloria ei. Aceasta o exprimă şi concepţia creştină, în timp ce spune că slava trebuie să fie în înălţimile cereşti. Cuvântul slavă (glorie) înseamnă revelare şi nu cinste. Nu ar trebui să se spună: Cinstire lui Dumnezeu în înălţimi, ci: Astăzi este revelarea lui Dumnezeu în Ceruri. – Aceasta redă adevărul propoziţiei. Iar în această propoziţie se poate simţi pe deplin gloria care circulă prin lume. În timpurile mai vechi lucrurile erau resimţite în aşa fel încât armonia cosmică era considerată mare ideal pentru cel care trebuia să fie conducător al omenirii. Din această cauză, în toate timpurile şi pretutindeni unde exista o conştienţă a acestor lucruri avem de-a face cu „eroi solari“.
În templele unde avea loc iniţierea se făcea distincţie între şapte grade. Vi le voi prezenta cu numele folosite de perşi. Primul grad este cel în care omul depăşea simţirea de toate zilele şi ajungea la o simţire sufletească superioară şi la cunoaşterea spiritului. Un astfel de om se numea „corb“. Din această cauză, corbii sunt cei care anunţă în temple ceea ce se întâmplă afară, în lume. Când poemele de înţelepciune ale Evului Mediu au vrut să prezinte în persoana unui conducător medieval un iniţiat care trebuia să

aştepte în interiorul Pământului, acolo unde se află comorile de înţelepciune ale Pământului, acea mare clipă în care creştinismul trebuia să înnoiască omenirea, când acest poem medieval a modelat personajul lui Barbarossa, el a dat din nou corbilor rolul de vestitori. Chiar şi Vechiul Testament vorbeste de corbi în Cartea lui Ilie.
Iniţiaţii de gradul doi sunt „ocultiştii“; cei de gradul trei „combatanţii“, cei de gradul patru sunt „leii“. Cei de gradul cinci sunt desemnaţi cu numele propriului popor, „perşi“ sau „indieni“ etc.; abia iniţiatul de gradul cinci este adevăratul reprezentant al poporului său. Iniţiatul de gradul şase se numeşte „erou solar“ sau „alergător solar“. Iniţiatul de gradul şapte poartă numele de „părinte“ („Tată“).
De ce iniţiatul de gradul şase se numea erou solar? Cel care a urcat atât de sus pe scara cunoaşterii spirituale trebuia să-şi fi dezvoltat o viaţă interioară care să se desfăşoare după modelul ritmului divin din întreagul Cosmos. El trebuia să simtă, să perceapă, să gândească astfel încât să nu mai existe în el nimic haotic, nimic neritmic, nimic nearmonios, ci să fie plin de o armonie sufletească, în consonanţă cu armonia solară exterioară. Aceasta era ceea ce se cerea unui iniţiat de gradul şase. El era prezentat ca sfânt, ca model, ca ideal şi se spunea despre el: Pe cât de mare nenorocire ar fi pentru Univers, dacă ar fi posibil ca Soarele să se abată pentru un sfert de minut de la traseul său, tot atât de mare nenorocire ar fi dacă un erou solar s-ar abate de la calea marii moralităţi, de la calea ritmului sufletesc, de la armonia spirituală chiar şi numai pentru o clipă. Cel care găsea în spiritul său o cale atât de sigură ca şi Soarele în Univers era numit erou solar. Asemenea eroi solari aveau toate popoarele.
Savanţii noştri ştiu foarte puţin despre aceste lucruri. De fapt, îi frapează faptul că s-au cristalizat mituri solare în jurul vieţii tuturor marilor întemeietori de religii. Ei nu ştiu însă că la ceremoniile de iniţiere se obişnuia să se facă din eroii conducători eroi solari, deci nu este de mirare că ceea ce se străduiau cei vechi să introducă în acest proces este din nou scos la iveală de cercetarea materialistă. În cazul lui Buddha şi chiar al lui Christos s-au căutat şi s-au găsit astfel de mituri solare. Ele au fost mai întâi introduse în ei, astfel încât reprezentau o amprentă a ritmului solar. Aceşti eroi solari erau marile modele care trebuiau urmate în viaţă.
Ce se credea că se întâmpla în sufletul unui astfel de erou care obţinuse această armonie interioară? Se credea că în el nu mai trăieşte numai un suflet uman individual, ci că apare ceva din sufletul universal care circulă în întregul Univers. Acest suflet universal care se află în întregul Univers era numit în Grecia Chrestos şi este cunoscut la înţelepţii cei mai mari din Orient drept Buddhi. Când omul nu se mai simte numai purtătorul sufletului său individual şi în sine trăieşte ceva din universal, atunci el creează în sine însuşi o imagine a ceea ce se uneşte ca suflet solar cu corpul uman; el a creat ceva de o foarte mare importanţă pe drumul umanităţii.
Să contemplăm un om cu un suflet astfel înnobilat şi vom putea să evocăm viitorul neamului omenesc şi întreaga legătură a acestui viitor cu ideea sau cu reprezentarea omenirii în general. Aşa cum se prezintă omenirea astăzi nu ne putem imagina altceva decât că oamenii iau o decizie printr-un fel de majoritate, printr-o hotărâre majoritară. Acolo unde astfel de hotărâri

majoritare sunt privite ca ceva ideal nu s-a înţeles încă ce este în realitate adevărul. Adevărul trăieşte în noi când luăm hotărârea să gândim logic. Nu ar fi oare un nonsens să hotărâm prin decizie majoritară că doi ori doi fac patru sau trei ori patru fac doisprezece? Dacă omul a hotărât o dată care este adevărul, atunci, chiar dacă milioane de persoane vor spune că lucrurile stau altfel, el va avea totuşi în sine siguranţa că hotărârea sa este corectă.
Am ajuns foarte departe cu privire la gândirea ştiinţifică, la acea gândire care nu mai este atinsă de patimile, poftele şi instinctele omeneşti. Pretutindeni unde intervin patimi, pofte şi instincte aflăm încă dezbateri şi gâlcevi, o dezordine confuză, aşa cum, de fapt, produc un haos sălbatic viaţa de pofte şi viaţa instinctuală. Dacă însă poftele, instinctele şi patimile s-au limpezit, devenind pure şi ideale faţă de ce se numeşte Buddhi, faţă de ce se numeşte Chrestos, dacă ele s-au ridicat până la acea înălţime la care se află în prezent gândirea logică, nepătimaşă, atunci se atinge ceea ce ne luminează, ca ideal propriu-zis al umanităţii, în vechile religii de înţelepciune, în creştinism în ştiinţa spiritului antroposofică. Când gândirea şi simţirea noastră s-au clarificat în aşa fel încât ceea ce simte unul consună în mod armonios cu ceea ce simt alţii, când pe acest Pământ va fi sosit timpul pentru sentiment şi modul de receptare aşa cum a venit pentru raţiunea uniformizatoare, când Buddhi-Chrestos va fi încorporat în neamul omenesc, atunci idealul vechilor învăţători de înţelepciune, al creştinismului, al antroposofiei va fi împlinit. Atunci nu va trebui supus votului ce se consideră bine, nobil şi corect, nici ce am recunoscut că este logic corect şi logic fals. Oricine îşi poate aduce în sufletul său acest ideal, şi când o face are în faţa sa idealul eroului solar, acelaşi pe care îl au toţi învăţătorii ocultişti care sunt iniţiaţi de gradul şase.
Înşişi misticii germani din Evul Mediu simţeau acest lucru, în timp ce rosteau un cuvânt cu înţeles adânc, cuvântul *îndumnezeire*. El a existat în toate religiile de înţelepciune. Ce înseamnă acest cuvânt? Înseamnă următoarele: Cândva, cei pe care azi îi considerăm spirite ale Universului au trecut şi ei printr-o treaptă pe care în prezent se află omenirea, prin haotic, care a răzbit până la treapta lor divină, unde exteriorizările lor vitale umplu de sunete armonioase Cosmosul. Ceea ce ne apare în prezent ca mers armonios al Soarelul în timpul anului, în creşterea plantelor, în viaţa animalelor a fost cândva haotic şi a ajuns până la această mare armonie. În etapa în care s-au aflat aceste spirite trăieşte în prezent omul. El se va dezvolta de la stadiul haotic până la o armonie viitoare, care va fi modelată după Soarele actual, după armonia universală actuală.
Acest lucru, introdus în sufletul nostru nu ca teorie, ca învăţătură, ci ca simţire vie, este revelat de simţirea antroposofică de Crăciun. Dacă percepem în mod corect că gloria, revelarea armoniei divine, apare în înalturile cerului şi dacă ştim că revelarea acestei armonii va răsuna cândva din sufletele noastre, atunci simţim celălalt lucru care va pătrunde în umanitate prin această armonie, resimţim pacea celor de bunăvoinţă. În felul acesta se unesc cele două sentimente, care sunt sentimente ale Crăciunului. Dacă ne adâncim în marea ordine divină a lumii, în revelaţie, în gloria din înalturile cerului şi ne îndreptăm privirea spre viitorul omenirii,

putem presimţi de pe acum acea armonie care-şi va face loc pe Pământ în viitor, în oamenii care au sentimentul şi receptivitatea pentru aceasta. Cu cât se afundă mai adânc în noi ceea ce simţim în lume ca armonie, cu atât mai multă pace şi consens vor fi pe acest Pământ.
Acum, marele ideal al păcii se prezintă în faţa sufletului nostru ca o percepţie a naturii de cea mai înaltă calitate, când în zilele de Crăciun simţim şi percepem în mod corect mersul Soarelui în natură. Când resimţim, în aceste zile, victoria luminii solare asupra întunericului obţinem marea siguranţă, marea încredere că propriul nostru suflet aflat în evoluţie se leagă cu această armonie a lumii şi nu vom lăsa să se reverse în mod inutil în sufletul nostru ceea ce trăieşte în această armonie a lumii. Atunci trăieşte în noi ceva armonios, atunci se afundă în suflet sămânţa care aduce pacea pe acest Pământ, în sensul păcii religiilor. Sunt de bunăvoinţă cei care resimt o pace ca cea care acoperă Pământul, când se realizează acea treaptă superioară a concordiei pentru sentiment şi dispoziţie sufletească pe care în prezent au atins-o numai pentru raţiunea uniformizatoare. Atunci, în locul disputelor, a învrăjbirii se va fi instalat iubirea care circulă prin toate, despre care Goethe, în *Imnul* pe care l-am reprodus, spune că prin câteva sorbituri din această cupă a iubirii suntem despăgubiţi pentru o viaţă plină de trudă.
Din această cauză, Crăciunul este o sărbătoare a siguranţei, a încrederii şi a speranţei în toate religiile de înţelepciune, pentru că în această zi resimţim că lumina trebuie să învingă. Grăuntele aşezat în pământ va lăstări din sine ceva care caută lumina şi care trebuie să se dezvolte în lumina anului care renaşte. La fel ca grăuntele care este pus în pământ şi se ridică maturizându-se în lumina Soarelui este şi adevărul divin, sufletul adevărat şi divin coborât în adâncul vieţii pătimaşe şi instinctuale. El trebuie să se maturizeze aici, jos, în întuneric, sufletul solar divin. Şi pe cât de adevărat este că sămânţa se maturizează în pământ, că această maturizare este posibilă prin victoria luminii asupra întunericului, tot atât de adevărat este faptul că victoria luminii sufletului devine posibilă prin victoria luminii asupra întunericului sufletului. Şi pe cât este de adevărat că în întuneric nu este posibilă decât confruntarea şi în lumină numai pacea, tot atât de adevărat este că o dată cu întelegerea corectă se va instaura şi armonia luminii, pacea lumii. Acesta este cuvântul adânc, adevărat al creştinismului: Gloria în aceste zile, revelaţia în aceste zile a forţelor dumnezeieşti, în înalt, în ceruri şi pace oamenilor de bunăvoinţă.
Tot din această mare percepţie a Cosmosului în secolul al IV-lea s-a hotărât şi Biserica creştină să mute sărbătoarea de naştere a Mântuitorului lumilor [5] în aceleaşi zile în care se sărbătorea de către toate marile religii de înţelepciune victoria luminii asupra întunericului. Până în secolul al IV-lea sărbătoarea Crăciunului, sărbătoarea naşterii lui Christos se prăznuia la date diferite. Abia în secolul al IV-lea s-a luat hotărârea să se accepte sărbătorirea naşterii Mântuitorului Christos în ziua în care dintotdeauna s-a serbat victoria luminii asupra întunericului.
Azi nu ne putem ocupa de învăţăturile de înţelepciune ale creştinismului, care vor face obiectul unei prelegeri în anul viitor [6]. Un lucru trebuie însă spus de pe acum, că nu este nimic mai corect decât transpunerea în acest

timp al anului a sărbătoririi zilei de naştere a individualităţii dumnezeieşti care oferă pentru creştini garanţia, siguranţa că sufletul său, divinitatea sa, va repurta de aici victoria asupra a tot ce este întuneric în lumea exterioară. În felul acesta, Crăciunul este în consonanţă cu toate marile religii ale lumii. În timp ce răsună clopotele creştine de Crăciun, omul ştie că sărbătoarea a început în toată lumea. A început pretutindeni unde a fost înţeles marele progres al sufletului uman, acolo unde a avut loc exersarea autocunoaşterii în sens practic.
Nu o resimţire abstractă, nedeterminată a naturii este ceea ce am vrut să vă evoc astăzi, ci o resimţire a acesteia în deplină spiritualitate. Dacă ne vom aminti cuvintele lui Goethe: „Natura. Noi suntem înconjuraţi şi îmbrăţişaţi de ea“ etc., devine limpede că noi nu interpretăm natura în sensul materialist, ci că vedem în ea expresia exterioară şi fizionomia spiritului cosmic divin. Şi aşa cum corporalul s-a născut din corporal, sufletescul şi spiritualul din sufletescul divin şi din spiritualul divin, aşa cum corporalul, trupescul se leagă numai de forţele materiale, tot astfel sufletescul se leagă cu spiritualul.
Pentru a simţi şi a resimţi acest lucru o dată cu întregul Univers, pentru a folosi cunoaşterea, gândirea noastră cu scopul de a ne considera în modul cel mai determinat uniţi cu întregul Univers, în acest scop există marile sărbători ca simboluri pentru umanitate. Iar când se va simţi din nou ceva despre aceste lucruri, atunci aceste sărbători vor fi altceva decât sunt în prezent, atunci ele vor fi pentru noi ceea ce trebuie să fie cu adevărat: puncte nodale ale anului care ne leagă de Spiritul Cosmosului.
Dacă ne-am îndeplinit în cursul anului sarcinile care decurg din viaţa cea de toate zilele, în acest moment putem privi la ceea ce ne leagă de infinit. Şi dacă a trebuit să obţinem în cursul anului unele lucruri prin eforturi deosebite, în aceste zile căpătăm un sentiment despre faptul că mai presus de orice luptă şi mai presus de orice haos există o pace şi o armonie. Din această cauză aceste sărbători sunt sărbătorile marilor idealuri; şi Crăciunul este sărbătoarea naşterii celui mare ideal al umanităiii, a idealului pe care trebuie să şi-l cucerească omenirea, dacă vrea să-şi atingă menirea. Sărbătoarea naşterii a ceea ce omul poate resimţi, percepe şi dori, aceasta este Crăciunul corect înţeles.
Ştiinţa spiritului îşi propune să contribuie la înţelegerea corectă a acestei sărbători. Nu o dogmă, nu o simplă învăţătură sau o filosofie vrem să trimitem în lume, ci viaţă. Acesta este idealul nostru, ca toate cele ce spunem şi propovăduim, ceea ce este conţinut în scrierile noastre, în ştiinţa noastră să treacă în viaţă. Acest lucru se va întâmpla când omul va aplica antroposofia în viaţa de toate zilele în toate privinţele, astfel încât să nu trebuiască să mai vorbim de ştiinţa spiritului, când din toate amvoanele va răsuna viaţa ştiinţei spiritului prin cuvintele adresate credincioşilor, fără a se pronunţa cuvântul teosofie sau ştiinţa spiritului. Când în toate sălile de judecată se vor analiza faptele oamenilor cu o simţire caracteristică ştiinţei spiritului, când la patul bolnavului medicul va simţi şi vindeca conform ştiinţei spiritului, când la şcoală profesorul va dezvolta ştiinta spiritului pentru copilul în creştere, când pe toate străzile se va gândi, simţi şi acţiona în spiritul ştiinţei spiritului, astfel încât învăţătura sa să fie de prisos, atunci

idealul nostru va fi fost atins, atunci ştiinţa spiritului va aparţine vieţii de toate zilele.

Atunci însă ştiinţa spiritului va pătrunde şi în marile puncte de cotitură sărbătoreşti, iar omul îşi va lega viaţa cotidiană de spiritual prin gândirea, simţirea şi voinţa conforme cu ştiinţa spiritului. Pe de altă parte, el va lăsa ca veşnicul şi nepieritorul, soarele spiritual să lumineze şi să intre în sufletul său în zilele marilor sărbători, care-i vor aminti că în el există o sine adevărată, superioară, ceva dumnezeiesc, înrudit cu Soarele, ceva plin de lumină, care va învinge întunericul, tot ce este haos, care dă pace sufletească, care va acţiona în spirit echilibrator faţă de orice luptă, orice război şi orice nemulţumire în lume.

NOTE

1. Compară cu R. Steiner, ***Enigmele lumii şi antroposofia***, conferinţe ţinute la Berlin, 1905/1906, nr. bibl. 54, ediţie completă, Dornach, 1966.

2. Din imnul în proză *Die Natur* (Natura – n.tr.).

3. Goethe, *Faust*, I, *Pădure şi peşteră*.

4. Compară cu capitolul „Evoluţia cosmică şi omul“, în R. Steiner, ***Ştiinţa ocultă***, nr. bibl. 13, ediţie completă, Dornach, 1977.

5. Aproximativ anul 354; data a fost mutată de la 6 ianuarie la 25 decembrie.

6. Conferinţa din 1 februarie 1906, în R. Steiner ***Enigmele lumii şi antroposofia***, nr. bibl. 54, ediţie completă, Dornach, 1966.